

PODDAĆ (130) *vb pf*

o oraz a jasne.

inf poddać (23). ◇ *fut 1 sg* poddām (2). ◇ *3 sg* poddā (4). ◇ *praet 1 sg m -m* poddāł (1). ◇ *2 sg m* poddāłeś, -ś poddāł (9). ◇ *3 sg m* poddāł (54). *f* poddała (4). *n* poddało (2). ◇ *3 pl m pers* poddali (5). ◇ *plusq 3 sg m* był poddāł (2). ◇ *imp 2 sg* poddāj (3); -āj (1) *BudBib*, -aj (1) *BibRadz*, -(a)j (1). ◇ *1 pl* poddājmy (1). ◇ *2 pl* poddājcie (1). ◇ *con 1 sg m* bych poddāł (1). ◇ *3 sg m* by poddāł (8). *f* by poddała (1). ◇ *3 pl m pers* by poddali (1). ◇ *con praet 3 sg m* by był poddāł (1). ◇ *1 pl m pers* bychmy byli poddali (1). ◇ *3 pl m pers* by byli poddali (1). ◇ *impers praet* poddāno (1). ◇ *part praet act* poddāwszy (4).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVII i XIX w.

1. *Uzależnić, podporządkować; subicere Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; submittere BartBydg, Modrz; subdere Modrz, Cn; supponere Modrz; dare, humiliare, subicere sub pedes PolAnt; revocare, subiungere Mącz; praevenire Vulg; addicere, emancipare, mancipare Cn [w tym: kogo, co (109)] (112) : BartBydg 236; tedyć też y łam łyn będzie poddan temu który poddał wśzytko/ aby Bog był wśzytkim we wśzytkich. BibRadz 1.Cor 15/28; WujNT Rom 8/20.*

poddać komu (33): TarDuch B5; Ale gdy mu będą wśłyftkie rzeczy poddāne/ tedy y łam łyn poddan będzie onemu który mu poddał wśłyftkie rzeczy Leop 1.Cor 15/28, 1.Cor 15/27, Hebr 2/5; Zwierzęta dla tego Bog człowiekowi poddał/ aby ich słuźnie vżywał. BibRadz I 5c marg, 1.Cor 15/27, Hebr 2/5, 8; OrzQuin N2v; BiałKat 86; Oćiec niebiełski łam Bog iedyny wśzechmogący poddał wśłyftko oprócz łiebie łámego Iezufowi łynowi łwoiemu CzechRozm 203, 25, 37v, 45, 47, 52v [2 r.]; CzechEp 330, 413; NiemObr 104; Abowiem nie ániółomci poddał Bog świat przyłzły WujNT Hebr 2/5, 1.Cor 15/27, 28, Hebr 2/8. Cf Zwroty.

W charakterystycznych połączeniach: poddać anjółom (4), Bogu (2), człowiekowi (3), kapłanowi; poddać anjoly, głowy, krolestwo, lud, myśli, narody, okrąg ziemie, siebie, śmierć, świat, wszy(s)tko (wszytki(e) rzeczy) (31), zwierzęta.

Zwroty: »[komu] w dziedzictwo poddać« (1): w których [świadectwach] to łobie Bog przyczyna/ iż on łam krolá tego [tj. Chrystusa] dáć miał/ y krolem go łam vczynić [...]/ y narody mu w dziedzictwo poddać. CzechRozm 177v.

»poddać pod moc« [w tym: czyją (7), komu (2)] = ad potentiam revocare Mącz; potestati subicere Modrz [szyk zmienny] (8): raczy datz mnie grzełłnému/ ijębych [...] tobie ciało ij ducha pod motz twoię dołkonale poddál. OpecŻyw 72v; SeklKat O2v; RejKup p5; Mącz 505c; ábowiem iefliż białągłowę pánem zowiemy/ przyłtoi aby káždy z nas myłli łwe wśzytki/ y chćiwości/ poddał pod moc iey GórnDworz Cc2v; HistRzym 75v; RejZwierc 1v; ONo też trzebá połtánowić/ żeby białe głowy do łpraw Rzeczypołpolitey niebyły przypułzczáne/ ktore Bog pod moc mężow poddał ModrzBaz 49.

»pod poddaność poddać [komu]« (1): Naprzod aby [żony] były poddāne mężom/ pod ktorą poddāność poddał Pan Bog Iewę Iádámowi WerKaz 288.

»poddać pod, w posłuszeństwo« [w tym: czyje (3), komu (2)] (3:2): RejPs 220v; Iż ty cudzołozniki á ty ludzie łwowlonie bez zakonu żywiące/ będzie Pan Bog okrutnie ładził czałfu łądu łwoiego/ á

podda ie pod frogie pośluzieństwo iego. *RejPos* 43v; (*marg*) Dziwna miłość bofka ku człowieku. (–) Bo obacz iako cie Pan ná tym świcie vbłogosławić raczył/ [...] málucżko cie nie zrownał z Anyoły. Włzytko co iest ná ziemi poddał w pośluzieństwo thobie. *RejPos* 146, 3v; *RejZwierc* 1v.

»poddać sobie« = *subicere sibi PolAnt, Vulg* (3): *BibRadz Phil* 3/21; Iezus Kryłtus przemieni Ciało nálże [...] według mocy przez którą też może poddać łobie włzytki rzeczy *GrzegŚm* 8 [*przekład tego samego tekstu BibRadz*]; *WujNT* 1.*Petr* 3/22.

Szeregi: »poddać i podbić« (1): ktoremu [*papieżowi katolicy*] nie tylko zbor powfzechny/ ále też y Monárchy świeckie z ich pánłtwy/ poddać/ y podbić chcą. *NiemObr* 55.

»podłożyć a poddać« (1): Bog Ociec włzythko podłożył á poddał pod nogi Páná Kryłtułowe *RejPosWiecz*² 92.

W przen (14) :

Zwroty: »poddać głowy [*pod co*]« = *poddać się* (1): Iako s połtronnych narodow zacni krolowye mieli poddać głowy fwe pod krolełstwo Páná Kriłtułowe *LubPs* P6 *marg*.

»poddać pod miecz [*czyj*]« (1): Kthoryż on ielth co od włchodu łłońcá wzbudził łpráwiedliwołć/ wezwał iey áby przyłża zá niem/ podał mu narody/ á podbił podeń Krole/ poddał ie pod miecz iego [*dabit ... in gladium eius*] iako proch *BibRadz Is* 41/2.

»poddać pod nogi [*czyje*]« = *subicere sub pedibus PolAnt, Vulg* [*szyk zmienny*] (10): *WróbŻołt* 46/4; *BibRadz Hebr* 2/8; Włzytkoś poddał pod nogi iego [*Adama*]/ Woły y owce włzyłtki/ nád tho y żwierzętá polne *HistRzym* [39]v, 69; *RejPos* 3v; *RejPosWiecz*² 92; *CzechRozm* 25; *WujNT* 1.*Cor* 15/26, *Eph* 1/22, *Hebr* 2/8.

»poddać ramiona, ręce« [*w tym: komu* (1)] = *poddać się; praevenire manus Vulg; dare humerum PolAnt* (2:1): Murżyńska ziemia pokwapi łie poddać ręce łwoie bogu. *WróbŻołt* 67/32; Ale łię oni hárdżie łpráwowáli/ á nie łłucháli rołkazánia twego [...]/ á niechćieli poddać rámion łwoich/ y záthwárdżili kárk łwoy á nie chćieli łłuchác. *BibRadz 2.Esdr* 9/29; *BudBib 2.Esdr* 9/29.

Przen (13) :

poddać pod co (1): Bo rzeczy ná łwięte potrzeby oddáne/ ná łwięłkie potrzeby obroćili/ á poddali ie pod łwoie pożyłki y pod łwe żądze. *ModrzBaz* 135v.

Zwrot: »[*komu*] w moc poddać« (1): Socrates [...] iuż wpotachłych łeciech na arłie łię wćzył/ y palce łwoie miłtrżowi w moc poddał. *KwiatKsiąż* E4.

a) *Podporządkować się duchowo* (11) :

poddać komu, czemu (9): Chcełz włzyłtkę rołtropnołć twoię ile rozum twoy łiefie/ Bołkiemu piłmu/ y wyrozumieniu poddać? *KrowObr* 127; Nie poddaý názybł myłli tweý żonie/ áby nie wzięła gory nád mocą twoią. *BibRadz Eccli* 9/2; *SienLek* 2; *BudBib Eccli* 9/2; o to łię káždy ma naywięceý łtárác/ [...] áby chęć łwą rozumowi poddał. *ModrzBaz* 6v; Poddáymy Pánu Iezułowi vprzeymołć woleý nálzey *SkarŻyw* 83; *NiemObr* 180; Błogosłáwiony człowiek/ co Iákubowemu/ Bogu vfa/ y cále łwą myłł poddał iemu *GrabowSet* D2. *Cf* »poddać pod moc«.

Zwroty: »poddać pod moc« [*w tym: czego* (1), *czemu* (1)] (2): Ale ielłżby [*człowiek*] do łat przyłzedłzy/ chował ielłżce on ogień/ w oziębłým łerczu/ á chciał rozum łwoy kłory w łen čás

ieft zupełney siły/ poddać pod mocz zemdlonym śmyłom/ thám iuż inákfzey rády niemáfz/ iedno takiego wyrzucić s pośrodká ludzi *GórnDworz* L13v; *RejPos* 90.

»poddac w posłuszeństwo [czego]« (1): lepiejby vczyńił/ kiedyby pośluchawłzy rády X.A. śzperować rozumkiem śwym prześtał/ poddawłzy rozum śwoy w poślufzeństwo wiáry prawdziwey páná Chriřtuśowej. *NiemObr* 143.

Szereg: »poddac a podłóżyć« (1): Ráczże ty śam wśzytki zburzone myłli/ á rozumy nád wolą thwoię wyniołłe/ poddać á podłóżyć pod moc prawdy twoiey święthey *RejPos* 90.

a. *Podporządkować politycznie* (35) : Subiungere urbem aliquam ad Imperium Romanum, Poddąć. *Mqcz* 178b.

poddać komu (6): *HistJóz* E3; Powiedział tesz ze powiedayá omnie abich ya miał Kamieniecz wfyacz a Turkowy poddacz *LibLeg* 11/13v; iá ieřtem Tintifus [...] / ktorym wśzytki ludzie świeckie twemu máieřtatowi [tj. tobie] poddał *HistAl* Mv; Sonnenburg. Bárzo bogáty Klutz. Krzyżacy gi Krolowi Duńskiemu poddali *KwiatOpis* B4. Cf »poddac sobie«.

Zwroty: »w maństwo [czyje] poddać« (1): S tey przyczyny then Kárzeł kłięřtwo Geldriyskie w maństwo Fráncuřskie poddał *BielKron* 191.

»pod [czyj] moc poddać« (1): [Ankus Marcyjus] Thuřzki/ Fidenaty/ y ine grániczne nieprzyiaciele zwyciężył/ y pod Rzymłką moc poddał *BielKron* 102.

»poddac sobie, pod się« (2:1): panuy a podday pod się nieprzyjaciele tve. *WróbŻółt* 117v; Zátym kxiązę rozniewawłzy się poddał łobie mocą wśzytkę ziemię *HistRzym* 34v; Iako śprořny Antykryřł zwodził Stany wřelkie Zmyřlonymi duřzámı: ták w poddańřtwo śwoie Wyniořłzy/ poddał łobie Kroleřtwo oboie. Ná Ziemi y ná Niebie/ Hárdźie rořkázuiąc *GrzegŚm* Av.

W przen (1) :

Zwroty: »poddac ramiona [swoje pod co]« = *poddać się* (1): Tákw powieđa Pan poddayćie rámoná wálze pod śłużbę Krolá Bábyłońkiego [*Inclinate legem vestram et operamini regi Babylonis*] *BudBib Bar* 2/19[21].

[»szyje swe poddać [czemu]« = *pójść w niewolę*: rzecz niewátpliwa/ że Tureckim okowom szyje łwe poddamy. *Respons* N4.]

Przen (2) :

poddać komu (1): Rozmyśl iedno łobie/ iákie vpadki śpráwiło pořpolite opillřtwo. Te narody męźne bárzo y waleczne nieprzyaciołom poddałó. *WerGořc* 238.

Zwrot: »pod panowanie [czyje] poddać« (1): To [opillřtwo] mury obronnych miałł przez wiele łat trzeźwořciá od nieprzyaciołó obronione/ nieprzyćiaiołom [!] otworzyłó. To narody zuchwáłe/ y rořkázowáńia nie ćierpiące/ pod pánowáńie inřzzych poddałó. *WerGořc* 238.

aa. *O Bogu* (11) :

poddać komu (5): *Leop Deut* 25/19; Abowiem Pan Bog twoy ieřł w oboźie twoiem/ áby ćię bronil á tobie poddał nieprzyacioły twoie [*ad dandum inimicos tuos*] *BibRadz Deut* 23/13, *Deut* 9/3. Cf *Zwroty*.

Zwroty: »poddąć pod moc« [w tym: *czyją* (2), *komu* (1)] [szyk zmienny] (3): Poddął pod moc náśfę tu wśfytki narody *LubPs* M4v, M4v *marg*; Abowiem Pan Bog [...] wiele krolestw frodze fkarął/ y pod moc pogańfką poddał. *KrowObr* 79v.

»poddąć [komu] w posłuszeństwo« (1): poddam mu też wśfytki narody w pośfufzeństwo iego/ á łupy okrutnych mocarzow będzie dzyelił sobie wedle woley fwoiey. *RejPos* 104v.

W przeni (4) :

Zwroty: »poddąć pod nogi [czyje]« = *subicere sub pedibus Vulg* [szyk zmienny] (3): *WróbŻołt* 46/4; Nieruśfłaiąc iney frogofci iedno tylko fámem fłownem fkaraniem/ poddał [Bog] ludzi rozmaite pod nogi náśfe *RejPs* 70v; *Diar* 89.

»poddąć pod prawicę« (1): [Ezajasz] powieđał fłowá Páńfkie/ mowiąc: Pomázáńcowi memu Cyrułowi podniośę práwicę/ á poddam pod nią lud y krolestwá wielkie. *BielKron* 110v.

a. *Zrezygnować z obrony, skapitulować, oddać oblegającym* (11) : Pothym Soliman ciágnął do zamku y miáśfheczká máłego rzeczónego Tátá/ poddano ij zarázem/ zburzyli ij Turcy do grunthu *BielKron* 316; około Boleśfławcá fiedm lat leżano/ ktory potym wdową będąc Offká Kłiężná poddála/ gdy nie miála co ieść y pić ná nim. *BielKron* 382v, 243v, 315 [2 r.]; *ActReg* 8.

poddąć komu (5): A gdy do zamku przyciągłi [książęta litewscy]/ Piothrás Thurłki z Łęczyckiey zyemie dla boiaźni poddał im zamek/ nie máiąc gwałtu żadnego. *BielKron* 376v, 365; *BiałKaz* K3v; *OrzJan* 103. Cf »poddąć nieprzyjacielowi«.

W charakterystycznych połączeniach: poddać miasto, zamek (4).

Zwrot: »poddąć nieprzyjacielowi« (1): Káleteńczykowie [...] oblężeni od Angielskiego Krolá [...] vmyślili Miáłto poddać nieprzyjacielowi. *Phil D*.

b. *Sprawić, aby ktoś podlegał jakimś prawom* (5) :

poddąć pod co (4): *PatKaz III* 93; Gdyż iálna rzecz że to Páweł przeciw fáłszywym Apośtołom żyduiącym mowi/ ktorzy chćieli poddać Chrześcijány pod ceremonie fćarego zakonu *WujNT* 700. Cf *Zwroty*.

Zwroty: »poddąć pod moc [czego]« (1): rozumieli to [panowie] iż więtfza rzecz ieśť pánowanie poddać pod moc praw [legibus submittere]/ niżli pánować *ModrzBaz* 101.

»poddąć pod posłuszeństwo [czego]« (1): A tu możefz zrozumieć/ iż tá rzecz záfwdy byłá w wielkiey łáfce [...] v niego [Chrystusa]: gdyż y mátkę fwą fwięta [!] [...] raczył poddać pod pośfufzeństwo zakonu tego *RejPos* 43v.

Przeni [czemu] (1) : A przeto iá ták dzierżę/ iż nie to było główne przed fię wzięcie náтуры/ żeby ludzi chorobam/ niewczáfom/ y doległofciam poddála *Górndworz* H8v.

2. *Powierzyć, zlecić [co]* (7) :

poddąć komu (2): Ktorem fędziom kto nie chce ábo nie śmie wśfytkiey fwey náuki y fpraw fwoich poddać; ten dofyć pokázuie/ iż prawdzie nie vfa *WujNT* 460. Cf *W przeni Zwrot*.

poddąć czemu (1): gdyż y Páweł ś. náukę fwą/ ktorą był wziął od Bogá [...]/ poddał rozśádkowi inśfzych Apośtołow. *WujNT* 582.

poddąć pod co (4): zá czym vmyślilifmy te święte księgi znowu przełożone/ [...] Wáfzey K:M: pánu fíwemu miłofciwemu offiarowác/ obnowić/ y pod miłofciwą a łáfkáwą obronę poddać. *BudBibKaw*

A3v; *WujNT Gal 2 arg*; wymyśliłem [...] to zdanie fwe w pośrzodek bráciey fwey podać. [...] pod mądry rozładek y korekturę Ich M. to wżytko poddawłzy. *VotSzl B4v, C4v*.

W przen (1) :

Zwrot: »[komu] zlecić a w ręce poddać« (1): Wiele yeft hiftoriy á przykładów [...] yákoby fie myeli rodzicy záchować przeciwko Doktorom á náuczycyelom fwyh fynow/ s ktorych mogłby każdy doznác [...] / że nye ináczey przeciwko nim máyá fie myeć/ yedno yáko then ktory gdyby yákemu zacnemu [...] człowyekowi co ták kofztownego/ potrzebnego/ y pożytecznego zlecił á wręce poddał. *GliczKsiąż N3v*.

3. Sprawić, że ktoś znalazł się w jakiejś sytuacji, doprowadzić do czegoś; dare PolAnt; reddere Modrz [kogo] (4) :

[podać ku czemu: prosiła go aby iei raczey gardło wziął, nizli ią poddał ku tak srogiemu zelzeniu. *PlutMKoch 250.*]

podać pod co (2): BudBib Iudith 9/2; Abowiem y w fámeý chęci ieft nieiákíe męstwo/ ktora czém się wiécey wyciągnie/ tem mníey człowieká pod niecnoty iákíe podda. *ModrzBaz 9v; PowodPr 4*.

podać w co (1): Do narodu zdradzieckiego pošłę go/ y [...] rofkażę mu/ żeby pobrał plony y poplądrował korzyści: y ten lud áby poddał w podeptánie/ iáko błoto ná vlicách. *PowodPr 8*.

4. Dać, udzielić (2) :

podać komu co (1): kthorego [*Adama*] był Pan á fтворзycyel nász na wyobrażenye fwoye vczynił/ [...] y zwirchność iemu poddał/ zlecuyąc yemu moc á pánowánye nád ž[w]yerżety *GliczKsiąż C6*.

Zwrot: »w [czyją] moc poddać [iż]« (1): wnáśłę moc poddał/ iż fye tákimi [*tj. synami bożymi i dziedzicami królestwa niebieskiego*] ftawamy *KromRozm II b2v*.

a. [Podać, wręczyć [co do czego]: Jan Chądzynsky [...] opowiedział się i skarżył przed urzędem rewizorskim, że od urzędu JMP starosty chęcińskiego cirpi wielkie krzywdy [...]; które tu na karcie do urzędu rewizorskiego poddał *LustrSand 308.*]

5. Przekazać prawnie majątek [co komu] (4) : a Matką yego włáśną [*lege: matka ... własna*] thego woyka wyfzy opyfzane^{go} potdała mu then Mlyn w Kalyfzu zewfzytkym Gruntem *ZapKościer 1582/31v, 1581/22;* [a dobrowolnie przedał fwoię máietność Wociechowy Depcie, [...] y poddał mu przed prawem náłzym *ZapWpolJutr 1549 4/19, 1550 4/19*].

Zwroty: »podać w moc« (1): Ifz dobrowolnie poddała w moc wszeliakie dobra ktorekolwiek będą i są po niey [...] temuż tho Woiciechowi Siostrzankowi swemv *ZapKościer 1580/10*.

»w possesiją poddać« (1): Wpossesiją im także poddał wyzei omieniony Bartośz, Dom W Kościerzynie *ZapKościer 1579/3v*.

6. Podłożyć; przen [co czemu] (1) : Wftań/ woła ná cię Pan/ á śpiefz fię k niemu/ Poddawłzy rámię brzemieniu fwoiemu/ Nieś fwe vćifki/ złoż y doległóści *GrabowSet Q4*.

Synonimy: 1. opanować, podbić, posieść, wziąć, zająć, zniewolić; 2. powierzyć, zlecić, 3. doprowadzić, sprawić; 4. udzielić; 5. przekazać; 6. podłożyć.

Formacje współrdzenne cf DAĆ.

Cf 1. PODDANIE, PODDANY

KW, AL